

NORGES HØYESTERETT

Den 20. mai 2015 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2015-01094-A, (sak nr. 2015/184), sivil sak, anke over kjennelse,

A (advokat Inger Johansen – til prøve)

mot

Staten v/Pasientskadenemnda (advokat Bente Åshild Tautra)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Ringnes**: Saken gjelder spørsmålet om avvisning av et krav om erstatningsutmåling i en pasientskadeerstatningssak, jf. pasientskadeloven § 18.
- (2) A fikk i november 2011 en brist i akillessenen mens han spilte volleyball. Han ble operert og behandlet ved Sørlandet sykehus, men fikk etter kort tid smerter i venstre ben og fot. Ved undersøkelse i juni 2012 fikk han diagnosen refleksdystrofi – regionalt smertesyndrom – i foten.
- (3) Norsk pasientskadeerstatning (NPE) traff 31. januar 2013 vedtak om at A ikke hadde krav på erstatning etter pasientskadeloven. Begrunnelsen var at smertesyndromet mest sannsynlig skyldtes selve skaden han pådro seg i foten, og ikke behandlingen. A klaget til Pasientskadenemnda, som ved vedtak 7. mai 2014 stadfestet NPEs vedtak. Også Pasientskadenemnda la til grunn at smertene mest sannsynlig skyldtes grunnskaden. Nemnda uttalte videre at det ikke forelå en skade som følge av svikt ved ytelsen av helsehjelp, jf. pasientskadeloven § 2 første ledd.

- (4) A tok deretter ut stevning mot staten ved Pasientskadenemnda, med krav om ménerstatning og erstatning for påførte utgifter, lidt inntektstap, fremtidige merutgifter og inntektstap, fastsatt etter rettens skjønn. Søksmålet omfattet ansvarsgrunnlaget og årsakssammenhengen – som var gjenstand for Pasientskadenemndas vedtak, og erstatningsutmålingen – som ikke var vurdert av NPE og nemnda.
- (5) Staten ved Pasientskadenemnda la ned påstand om at den delen av saken som gjaldt erstatningsutmålingen skulle avvises.
- (6) Aust-Agder tingrett avsa 1. oktober 2014 kjennelse med slik slutning:

"Begjæring om avvisning tas ikke til følge."

- (7) Staten ved Pasientskadenemnda anket kjennelsen til lagmannsretten. Agder lagmannsrett avsa 18. desember 2014 kjennelse med slik slutning:

1. Krav om utmåling av erstatning i sak 14-092024TVI-AUAG avvises.

2. A tilpliktes å betale til Staten ved Pasientskadenemnda 4 825 – firetusenåttehundreogtjuefem – kroner i sakskostnader for lagmannsretten. I tillegg kommer rettsgebyret i ankesaken."

- (8) A har anket lagmannsrettens rettsanvendelse til Høyesterett.
- (9) Høyesteretts ankeutvalg traff 13. februar 2015 beslutning om at ankesaken i sin helhet skal avgjøres i avdeling med fem dommere, jf. domstoloven § 5 første ledd annet punktum. Saken har vært behandlet i sammenheng med sak HR-2015-01093-A.
- (10) Den ankende part – A – har i det vesentlige gjort gjeldende:
- (11) Tingrettens vurdering er riktig.
- (12) Etter pasientskadeloven § 18 første ledd kan den som krever erstatning, bringe "saken" inn for domstolene når det foreligger et "endelig vedtak" i Pasientskadenemnda. Pasientskadenemndas vedtak om å avslå krav på erstatning er et "endelig vedtak", som avsluttet den forvaltningsmessige delen av saken. Videre er domstolsprøvingen ikke en gyldighetsprøving av vedtaket, men en prøving av erstatningskravet. "Saken" er da erstatningskravet i sin helhet, herunder erstatningsutmålingen.
- (13) Dersom lagmannsrettens avgjørelse blir stående og A får medhold i at det foreligger ansvar, må erstatningsutmålingen behandles av NPE og eventuelt Pasientskadenemnda før erstatning kan utbetales, eller saken på nytt skal avgjøres av domstolene. Domstolene er like godt i stand til å foreta utmålingen som forvaltningen, og en dobbeltbehandling er uhensiktsmessig og fordyrende.
- (14) A har lagt ned slik påstand:
- 1. Aust-Agder tingretts kjennelse av 01.10.14 stadfestes.**
- 2. A tilkjennes sakskostninger for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett."**
- (15) Ankemotparten – *staten ved Personskadenemnda* – har i hovedsak anført:

- (16) Lovens system er at en sak først skal behandles av NPE og at klageadgangen til Pasientskadenemnda må være uttømt, før saken kan bringes inn for domstolene. Av denne grunn oppstiller § 18 en særlig prosessforutsetning om at saken må være endelig avgjort i pasientskadeordningen.
- (17) Ved tolkingen av § 18 må det tas utgangspunkt i at NPE og Pasientskadenemnda i henhold til fast praksis deler behandlingen og først treffer ansvarsvedtak. Denne oppdelingen er begrunnet i ressursmessige hensyn. Forutsetningen er da at hvis retten kommer til at det foreligger ansvarsgrunnlag etter at nemnda har truffet et negativt ansvarsvedtak, skal saken tilbake til forvaltningsmessig behandling i pasientskadeordningen, for utredning av og vedtak om erstatningsutmålingen.
- (18) Det vil være i strid med lovgivers intensjon om domstolene kan avsi dom for erstatning før saken er behandlet i forvaltningen. Forarbeidene fremhever fordelene ved et saksbehandlingssystem ved siden av domstolene, og uttaler at partene ut fra likebehandlings- og ressursmessige hensyn ikke kan velge fritt med hensyn til behandlingsmåte. En særlig fordel med pasientskadeordningen er at NPE utreder saken uten kostnad for pasienten, jf. lovens § 10.
- (19) Dersom utredningsfunksjonen skyves over på partene, vil det medføre høyere kostnader for skadelidte.
- (20) Tidsmomentet er ikke en avgjørende innvending mot at utmålingsspørsmålet først må behandles i pasientskadeordningen. Også domstolsbehandlingen vil ta tid, ettersom pådømmelsen av erstatningsutmålingen kan bli utsatt etter tvisteloven § 16-1 annet ledd.
- (21) Staten ved Pasientskadenemnda har lagt ned slik påstand:
- "1. Anken forkastes.**
- 2. Staten v/Pasientskadenemnda tilkjennes saks kostnader."**
- (22) *Mitt syn på saken*
- (23) Anken gjelder en kjennelse av lagmannsretten som avviser en sak fra tingretten. Høyesterett har da full kompetanse, jf. tvisteloven § 30-6 bokstav a.
- (24) Etter pasientskadeloven § 18 kan en sak først bringes inn for domstolene når det foreligger et "endelig vedtak" i Pasientskadenemnda. Spørsmålet i saken er om erstatningsutmålingen er avskåret fra domstolsbehandling, når nemnda ikke har behandlet det.
- (25) Høyesterett har i dag avsagt kjennelse i sak HR-2015-01093-A – B (A) v/verge mot staten ved Pasientskadenemnda. Den saken gjelder, som i saken her, tolkingen av pasientskadeloven § 18, og forståelsen av lovens uttrykk "endelig vedtak" og "saken". Jeg legger flertallets syn til grunn, og viser for øvrig til førstvoterendes redegjørelse for praksis i pasientskadeordningen, lovens system og begrepsbruk, og hans gjennomgang av lovforarbeidene, rettspraksis og reelle hensyn.

- (26) Det følger av kjennelsen avsagt tidligere i dag at "endelig vedtak" etter pasientskadeloven § 18 er det vedtaket som avslutter saken i Pasientskadenemnda. Kjennelsen avklarer videre at begrepet "saken" i § 18 skal forstås som erstatningssaken, som innbefatter en prøving av alle erstatningsbetingelsene, og at "saken" ikke er begrenset til den del av erstatningsspørsmålet som ble avgjort av Pasientskadenemnda i det avsluttende og endelige vedtaket.
- (27) Tvistespørsmålet i foreliggende sak gjelder en annen situasjon enn saken pådømt tidligere i dag. Mens det i den saken var truffet to vedtak av nemnda – først et positivt ansvarsvedtak og deretter et vedtak om erstatningsutmåling – er det i saken her bare truffet ett vedtak. Dette vedtaket, som avslår As krav om erstatning, er begrunnet i at det ikke foreligger årsakssammenheng mellom behandlingen og realskaden, og heller ikke ansvarsgrunnlag etter pasientskadeloven § 2 første ledd.
- (28) Disse forskjellene kan ikke stille lovtolkningen i et annet lys. Det negative ansvarsvedtaket avsluttet saken i Pasientskadenemnda, og det var dette vedtaket som utløste søksmålsretten etter § 18. Det er heller ikke vedtaket som er søksmålets gjenstand, men selve erstatningskravet. Det følger av dette at når skadelidte, som i denne sak, har lagt ned fullbyrdelsespåstand om erstatning utmålt etter rettens skjønn, må retten, hvis den kommer til at det foreligger ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng, også ta stilling til hvilket beløp som skal tilkjennes i erstatning.
- (29) Staten har anført at det må legges avgjørende vekt på at lovgivers formål med pasientskadeordningen var at pasienten ikke skulle kunne velge mellom forvaltningsbehandling og domstolsbehandling, og at saken først skulle ferdigbehandles i pasientskadeordningen. Det er vist til NOU 1992: 6 side 102, hvor lovkomiteen uttaler:
- "Utkastet § 17 setter imidlertid opp en klar grense for prøvingsadgangen. Etter første punktum må den forvaltningsmessige klageadgang være uttømt før sak kan reises for domstolene. Pasienten kan således ikke på det felt som lovutkastet dekker, bringe saken direkte inn for domstolene. Dette er et system man kjenner fra andre områder, og som har gode grunner for seg: Når man først bygger opp et saksbehandlingssystem ved siden av domstolene, er det fordi man mener at dette har fordeler sammenlignet med domstolsbehandling. Partene bør da ut fra likebehandlingshensyn og ressurs-hensyn ikke kunne velge fritt etter hva han eller hun i det enkelte tilfelle finner mest hensiktsmessig."**
- (30) Dette ble fulgt opp i sosialkomiteens innstilling i Innst.O. nr. 68 (2000–2001), hvor det i kommentaren til § 18 uttales at "[k]omiteen ønsker at den som krever erstatning, ikke kan bringe saken inn for domstolene før Pasientskadenemnda har fattet vedtak".
- (31) Det lovforarbeidene etter min forståelse gir uttrykk for, er at det ikke er ønskelig med et tosporet system, hvor en pasient fritt kan velge mellom avgjørelse i forvaltningen eller i domstolene. Lovgivers forutsetning og lovens ordning er at behandlingen av kravet skal være uttømt i pasientskadeordningen, før det bringes inn for domstolene.
- (32) Jeg kan imidlertid ikke se at lovgiver har vurdert og tatt stilling til om domstolsprøving av utmålingen skal være avskåret når nemnda har truffet et negativt ansvarsvedtak. En slik løsning – som innebærer at saken sendes tilbake til utredning og vedtak i NPE og Pasientskadenemnda – kan medføre en vesentlig utsettelse av en eventuell domstolsprøving av erstatningsutmålingen. Denne begrensningen i retten til domstolsprøving må kreve klare holdepunkter i lovtekst og forarbeider. Det avgjørende er

hva som menes med "saken" i § 18. Dette er, som nevnt, selve erstatningskravet, jf. førstvoterendes redegjørelse i kjennelsen avsagt tidligere i dag, med henvisning til blant annet kjennelsen i Rt. 2008 side 1142.

- (33) Jeg bemerker i denne sammenheng at ingen av avgjørelsene fra Høyesteretts ankeutvalg, som er gjennomgått av førstvoterende i kjennelsen tidligere i dag, gjelder den situasjonen som foreligger i saken her. Heller ikke dette kan være utslagsgivende, og jeg viser til hans redegjørelse for avgjørelsene.
- (34) Staten har videre trukket frem fordelene for skadelidte ved pasientskadeordningen. Særlig er det vist til at NPE har en utredningsplikt etter § 10, og at skadelidte da kan dra fordelene av et erfarent og kompetent utredningsapparat som klarlegger saken uten kostnad for ham.
- (35) Behandling av krav i pasientskadeordningen har utvilsomt flere fordeler for den som mener å være påført en pasientskade, og som alternativt ville vært henvist til å reise søksmål for domstolene. Spørsmålet i saken er imidlertid ikke om pasienter skal avskjæres fra behandling i NPE og Pasientskadenemnda. Den som ønsker det kan naturligvis velge å la utmålingen bli behandlet i pasientskadeordningen etter å ha fått dom for at det foreligger ansvar. En erstatningssøker vil heller ikke stå fritt til å velge domstolsbehandling. Dette alternativet er – som nevnt – først aktuelt når nemnda har truffet vedtak om at det ikke foreligger ansvar, jf. § 18.
- (36) Jeg kan, på bakgrunn av det jeg har redegjort for, ikke se at forarbeidene eller reelle hensyn kan føre til en annen løsning enn den som følger av lovens ordlyd.
- (37) Jeg er etter dette kommet til at tingrettens kjennelse skal stadfestes, og at sakskostnader skal tilkjennes for alle instanser etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd.
- (38) As prosessfullmektig har fremsatt et samlet kostnadskrav på 233 888 kroner. Salæret for tingretten var 15 750 kroner. For lagmannsretten var kravet 18 660 kroner, medregnet rettsgebyr på 5 160 kroner. For Høyesterett er det krevd 194 318 kroner i salærutlegg. I tillegg kommer rettsgebyr med 5 160 kroner. Jeg mener at sakskostnadskravet bør tas til følge.
- (39) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

1. Tingrettens kjennelse stadfestes.
2. I sakskostnader for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett betaler staten ved Pasientskadenemnda til A 233 888 – tohundreogtrettitretusenåttehundreogåttiåtte – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.

- (40) Dommer **Bergsjø**: Jeg har i sak HR-2015-01093-A, som er votert i dag, gjort rede for mitt syn på forståelsen av pasientskadeloven § 18. Flertallet ga uttrykk for en annen tolkning, og det er flertallets syn i den saken som må legges til grunn ved vurderingen av anken fra A. Med det som utgangspunkt slutter jeg meg i det vesentlige og i resultatet til førstvoterendes votum.
- (41) Dommer **Indreberg**: Som dommer Bergsjø.
- (42) Dommer **Bull**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Ringnes.
- (43) Dommar **Utgård**: Det same.
- (44) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

1. Tingrettens kjennelse stadfestes.
2. I sakskostnader for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett betaler staten ved Pasientskadenemnda til A 233 888
– tohundreogtrettitretusenåttehundreogåttiåtte – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.

Riktig utskrift bekreftes: